

כניסת שבת: 19:06
יציאת השבת: 20:11
לדעת ר"ת: 20:43

אורי וישעי

אייר - סימנך אני יי רפאך,
זכך בס"ד לרפואה שלמה
ונחורא גופא מעליא לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

ונחורא גופא מעליא לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עטרת פז

אחד המשפטים שבני אדם רוצים לדחוק זה בזה, מה עניין שמיטה אצל הר סיני? כפי שהובא בתחילת פרשתנו ע"י רש"י ז"ל. וננסה בס"ד לבאר את הקשר, שהשמיטה היא הר סיני!

מצוות השמיטה כפי שהובא בחז"ל להשריש בלבבותנו את ההכרה, שהעולם השפל נתון תדיר תחת השגחתו של ה' יתברך וממנו באה השפעתה - להוציא מלבם של מינים הטוענים, כי אין זה לפי כבודו של מלך עליון, המושל בשמי-שמים, שיתעסק בעולם החומרי השפל - אלא "במקום גדולתו שם ענוותנותו", וכן "רם ה' ושפל יראה". על אף רוממותו וגדולתו, הנהו משגיח על הנמוכים והשפלים ביותר.

ההוכחה הברורה ביותר לכך היא, שבחר לו ה' יתברך את ההר הפעוט והנמוך סיני, לגלות עליו את שכינתו ולתת שם את תורתו. בזה הוכיח לנו בעליל, כי למרות גדולתו ורוממותו הריהו מחבב שפלות-רוח. אם-כן יוצא, שהשראת-השכינה על הר סיני הינה הראיה הברורה ביותר למצות-שמיטה, שבאה להורות לנו כי רבנו-של-עולם הוא המשפיע והמשגיח על העולם השפל...

אדם עלול לחשוש, שמא יבוא לידי הפסד בעקבות השמיטה, מאחר שלא יזרע ולא יקצור את שדהו שנה שלמה. לפיכך אמר תורה: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך ולבהמתך ולחיה אשר בארצך" (להלן פסוק ו, ז) - אע"פ שלא תעבד את שדך, בכל-זאת יהיה לאכלה במידה מספקת, לך ולביתך ואפילו לבהמה ולחיה. יתר על כן, שנת-השמיטה תשפיע ברכה על כל ששת השנים הבאות "וצויתי את ברכתי לכם".

לפיכך נקראת שמיטה "שבת", ורש"י גם אומר שם: "שבת לה" - לשם ה כמו שנאמר בשבת בראשית" (פסוק ב) - כי כשם ששבת-קודש משפיעה ברכה על כל ימות השבוע - "כל שיתא יומין מינייה מתברכין" - כך גם שמיטה, אף אם אין עושים בה מאומה, הריהי משפיעה שפע של ברכה לעצמה וגם לשש השנים הבאות.

הוא הדבר היה גם בהר סיני. כל ההרים הגבוהים והרמים אצו והשתדלו, שתינתן התורה עליהם - "למה תרצדון הרים גבנונים" - ואילו הר סיני, מפאת שפלותו, פרש לצדדים ולא עשה דבר; לפיכך זכה יותר מכולם, שעליו תרד השפעת-הקדושה לעולם.

אם-כן שפיר יש ענין שמיטה אצל הר-סיני. גם הר-סיני וגם שנת-השמיטה, אינם עושים דבר ואף-על-פי-כן משפיעים קדושה וברכה לאחרים.

יש עניין שמיטה אצל הר-סיני, לפי ששמיטה מהווה ראייה ברורה לכך, שהתורה ניתנה מן השמים ולא שבדה אותה, חלילה, משה רבנו מלבו, שכן מי אנוש ויעיז להבטיח כזאת: "וצויתי את ברכתי, ועשת את התבואה לשלש שנים"? רק השם-יתברך, הכל-יכול, אפשר לו להבטיח הבטחה כזו. הרי איפוא יש בשמיטה משום ראייה, שהשם-יתברך נתן את התורה על הר-סיני.

"שנת החמשים שנה יוכל היא לא תזרעו ולא תקצרו" (כה, יא)

בבריאת-העולם מצינו, שהאדמה הוציאה את דשאייה רק ביום הששי. אף כי אמר הבורא עוד ביום הרביעי: "תדשא הארץ דשא", בכל-זאת נאמר ביום הששי: "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ" - ואמרו על כך חכמינו: "מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח הקרקע עד שבא אדם הראשון" (חולין ס) - ויש להבין טעמו של דבר? והרי ידוע ע"פ המובא בחז"ל שהתורה קדמה אלפיים שנה לפני בריאת העולם, ואם-כן הרי התחיל מנין-השנים של התורה אלפים שנה לפני הבריאה, ונמצא שאותה שנה בה נברא העולם היתה שנת-יוכל וימי הבריאה - מהעשרים-והחמשה באלול ועד ליום הששי, שבו התחילה שנה חדשה פשוטה וכבר הותרה מלאכת שדה...

"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים" (כה, כ-כא)

אם ישאלו "מה נאכל" - יהיה צורך לצוות על הברכה, אבל אילו היתה בהם אמונה תמימה ולא היו מקשים קושיות, כי אז כבר היתה הברכה ומצויה מאליה. אך לא כל הדורות ראויים שיתרחשו להם נסים, וירצו איפוא לדעת מהי דרך-הטבע של פרנסתם. על כך באה התשובה, שתהא הברכה שרויה על התבואה של השנה הששית וממילא יהיה לזה במידת-מה לבוש של דרך-הטבע.

אך באמת צריך אדם לדעת, כי טבע ונס הם היינו-הך. הטבע גופו אינו אלא הנס הגדול והמופלא ביותר. ואם מבינים את הדברים כך, אין מקום לשאלה כזו, שהרי כל שנה בה הפרנסה מצויה, הריהי בגדר נס, ומה נפקא-מינה איך ובאיזה אופן הנס מתרחש. אולם אם אכן ישאלו את השאלה הזאת, הרי זאת-אומרת שמבדילים הם בין טבע ובין נס, ואם-כן מן ההכרח שיהיה "וצוית גם ברכתי" - בדרך הטבע... כיוצא בזה, אך באופן אחר, אמר הגאון רבי ליבוש חריף ז"ל: אם אדם מיישראל משליך יהבו על אלהיו ובטח בו בטחון מלא, מבלי לשאול כל שאלות, איננו זקוק לברכת-שפע, שיצמיח שדה הרבה תבואה ועל-ידי-כך יגדל וירבה עמלו בעבודות הקצירה, הדישה והטחינה - אלא כפי שאמר הכתוב לעיל: "ואכלתם לשובע" - היינו "אוכל קימעה ומתברך במיעויו". אך מכיון שישאלו "מה נאכל", הרי יהא זה סימן שבטחונם אינו עז ואיתן כל-כך, לפיכך יהיה "וצוית את ברכתו" - שתתרבה התבואה בשדה ויהא עם זה יגדל וירבה הנומל, בעוד אשר באכילה גופה לא תהא הברכה שרויה.

"ראשי אבות"

פרק אבות

ויפי אֶלְעָנָר בֶּן עֶזְרָה אֹמֵר (פ"ג מי"ז)

רבנו עובדיה מברטנורא ז"ע ופירוש משנתנינו כדרכו, שאם האדם אינו מקיים את חיובו היום יומי שהיא לימוד התורה שנאמר "והגית בו יומם וליילה", וכאשר הוא נושא ונותן לצורך פרנסתו, לא יהיה משאו ומתנו יפה עם הבריות, על פי התורה, כמו שאמרו (ב"ק ל), האי מאן דבעי למהוי חסידא (מי שהוא רוצה להיות חסיד), יקיים מילי דנויקין, כלומר, יקיים מה שנאמר במסכתות שבסדר נויקין, שיהא משאו ומתנו באמונה. ואם אינו לומד, היאך יקיים? ואם אין דרך ארץ במשא ומתן עם הבריות, אין תורה, שכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עוון, וסופו שתורתו משתכח. (אריג פז אבות כ"ז)

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

הליכות מלכי

ביסווי הסמין בברכת המזון

יש הנוהגים לכסות את הסכינים במפית או להרחיקם מהשלחן בסיום הסעודה קודם ברכת המזון. ומקור טהור בדברי מרן הבית יוסף (סי' קפ) בשם רבנו הרוקח, שכתב בזו הלשון: "מכסין סכין בשעת ברכת המזון, על שם (משום) שנאמר (לגבי המזבח), "לא תניף עליהם ברזל", ובמכילתא פירשו הטעם שאין להניף ברזל על המזבח, מפני שהמזבח בא להאריך חייו של אדם, ולא ראוי שיבא זה שמקצר חייו של אדם על גבי זה שמאריך חייו של אדם. והשלחן הוא כמו מזבח, כמו שאמרו בשלהי מסכת חגיגה (כז).". עד כאן דבריו. וכן כתב רבי דוד אבודרהם, וכן כתב בספר שבלי הלקט.

וכתב עוד בספר שבלי הלקט, וזו לשונו: "מפי החבר רבי שמחה שמעתי טעם אחר לענין זה, פעם אחת היה אחד מברך ברכת המזון, וכשהגיע לברכת בונה ירושלים ונזכר בחרבן הבית, לקח הסכין ותקעו בבטנו לרוב צער. לכן נהגו זכר לענין זה לסלק את הסכין בשעת הברכה". ושני טעמים אלו כתובים גם בארחות חיים. ומכל מקום סיים מרן השלחן ערוך, שבשבתות וימים טובים לא נהגו לסלק את הסכין מהשלחן, אף על פי שלפי הטעם של רבי שמחה שהזכרנו אין לחלק בין שבת ליום חול, מכל מקום מנהגם של ישראל תורה. (ולפי הטעם הראשון שכתבנו, מובן מדוע אין מסלקין את הסכין בשבת, משום שבשבת לא בונים מזבח, ואין כאן שייכות לענין בניית המזבח שאז אין מניפים סכין. כן כתב המגן אברהם. והטעם הראשון הוא הטעם העיקרי להלכה). ויש עוד עומק בטעם זה על פי הקבלה.

וכן פסק מרן בשלחנו הטהור, שנוהגים לכסות את הסכין בשעת הברכה, ובשבתות לא נהגו לעשות כן. ורבנו מרדכי יפה בעל הלבושים כתב, שמנהגם שלא לחלק בזה בין שבתות ליום חול, ותמיד הם מכסים את הסכין זהו מפני שחוששים הם לטעמו של רבנו שמחה, וכמו שכתבנו בשם מרן הבית יוסף, שלפי כן זו של רבנו שמחה אין לחלק בזה בין שבת ליום חול. אולם רבנו הט"ז כתב, שאף לטעמו של רבנו שמחה יש לחלק בזה, שדווקא ביום חול אדם מיצר מאד על החורבן (בפרט בדורות הראשונים שהיו מצטערים מאד על חרבן הבית וגלות ישראל), מה שאין כן ביום השבת שאינו מיצר כל כך ואין לחוש בזה כלל כך.

ומרן הרב חיד"א כתב, דלדעת המקובלים, (הרמ"ק וזקינו הגר"א אזולאי), דאין קפידא לכסות הסכין ביום השבת וביום טוב, מפני שעל פי הסוד יום השבת הוא בחינת עולם הבא, שבאותו הזמן שיהיה לעתיד במהרה בימינו יתמתקו הדינים ותתבטל המיתה מהעולם, ועל כן אין לכסות את הסכין בשבת.

על כן לסיכום: מנהג ישראל לכסות את הסכין בסיום הסעודה, והנוהגים שלא לכסות את הסכין בשבתות וימים טובים, וכן אלו שאין אצלם מנהג ידוע בענין זה, טוב יותר שלא יכסו את הסכין בשבת ויום טוב.

מזונות קצובים

בפרשתנו מתארת תורתנו הקדושה את הקושיא "הגדולה" בעקבות השמיטה, "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו?" על זאת השיב הקב"ה על אתר, "וצוית את ברכתי לכם" על פסוק היה דורש מרן ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, שמכאן דייקו רבותינו לומר "מזונותיו של אדם קצובים" ולא אמרו "כספו של אדם", דהיינו אף אם יתייקרו המצרכים והמדד ישתנה, מכל מקום המזונות הם קצובים ובהם לא יחול שינוי, ויקבל כל אשר הקציבו לו.

עוד מובא על מרן רבנו החפץ חיים זצ"ל שפעם באו אליו שני קבלנים וסיפרו לו שיכולים הם לקבל עבודה גדולה ולהרוויח ממנה הרבה ושאלו אם לקחת את העבודה. ענה להם לשאלתם בדרך משל "משל לדוד גדול שממנו היו מוריקים יין ורצה בעל הדוד להנות כביכול מיותר יין ופתח עוד ברז. הרי שבא היין יותר מהר אך לא יותר הרבה, וכן אתם תוכלו אמנם להרוויח יותר מהר אך לא יותר כי מה שכבר הוקצב הוא מה שיינתן לכם!" נמצאת למד, כי הפרנסה והמזון קצובים ומוכנים לאדם, לא החריצות והעמל הם המביאים אותה, אלא הבוטח ובטוח בדבר זה היא תבוא אליו.

באותה מידה שאדם בוטח בה' יתברך כן הקב"ה מתנהג עמו. זה מה שנאמר "ה' צילך על יד ימיך", ה' יתברך, לכאורה משול לצל הצל מחכה את האדם לפי תנועות ורק בורא עולם מתנהג עם האדם לפי מעשיו.

רבנו האלשיך הקדוש דרש פעם אודות גודל מידת הביטחון, ואמר כי האדם השם מבטחו בה' ישיג כל מבוקשו ויגיע לו עד לפיו, והיה אחד מקהל השומעים שהאמין באמונה שמה לדבריו של הרב היוצאים מלב טהור ואמר ליישם הדבר הלכה למעשה, וכבר למחרת החליט לישיב ולהתענג על ה' בתורה ועבודה ולא לצאת לפועלו ולעבודתו עדי ערב. כך עברו כמה ימים ואשתו רגזה עליו מדוע אינו יוצא למלאכתו.

והנה באחד הימים נכנסו גנבים לאורווה וגנבו את חמורו וברחו, ועל חמור זה נשאו משא כבד של כסף וזהב שגנבו ממקום אחר, ומחשבתם הייתה להגיע לאיזה מקום ושם להתחלק ברכוש הגדול, אך כל אחד מהגנבים נתן בממון עינו ורצה לקחת לעצמו את כל הכסף, וכל אחד חשב כיצד להרוג את חברו ולקחת כל השלל לעצמו. בהגיעם למקומם אמר אחד לחברו שילך ויקנה מהעיר איזה דבר מאכל וכך היה, וכשהלך חפר חפירה וכיסה אותה בכיסוי קל ואמר כשיבוא חברו יפיל אותו לשם ומיד יכסה אותו ויזכה בכל הרכוש וכן חברו חשב בדרך אחרת והיא לשים רעל במאכל. בהגיעו עם האוכל זרקו חברו לבור ומיד כיסהו וישב בשמחה לאכול לחמו וגם הוא מת מהרעל, כך שהחמור עמד על עומדו טעון בכסף וזהב ומוסווה בעפר שעליו, וכיון שעמד החמור זמן רב ובלא רועה הלך והגיע למקומו.

052-7690948 רב ור"מ: 03